AANMERKINGE

Op de HANDELINGEN der twee laatſte NOORDHOLLANDSCHE SYNODEN, in deſake van B. BEKKER, ten opſighte van ſijn Boek genaamd *de Betoverde Weereld;* nu verſch t' Enkhuiſen gedrukt.

En de Verſchoninge derſelve gemaakt in de VOORREDE daar voor, mitsgaders het REQUEST der Gedeputeerden van 't voorleden jaar daar achter by gevoegd.

OP het leſen van mijn *Kort en Waarachtig Verhaal*, tſederd de laatſte Synode en Claſſis alhier uitgegeven, was 'er niemant die de kerkelyke handelingen te mywaarts over het bewuſte Boek niet voor ene reex van mishandelingen aanſagh: uitgeſonderd die ſelf medeplightig waren, of beſwaarlik ſulx geloven konnende van ſo vele kerkelyke mannen; verlangden na 't uitkomen van derſelver ACTEN, t' Enkhuiſen (ſomen verſtond) onder de perſſe zynde; in hope dat die goede ſtoffe geven ſouden, om d'onwaarachtigheid van myn verhaal miſſchien te tonen. Maar wat my aangaat, wy ſien nu, dat ik reden hadde om in deſen wel geruſt te zyn.

Die ACTEN quamen giſteren hier aan den dagh, en 's avonds ten 5 uren d'eerſtemaal in myne handen: welke aanſtonds doorleſende, bevond ik dat de Voorrede van 7 vellen papiers, en 't Werk ſelf van 13. hoewel niet al van even grote letters is. De Voorredens voorrede, of inleidinge, klaagt geweldig over den bekommerliken ſtaat der Kerke; wegens ſulke uitſporigheden van gevoelens, als ſy achten dat de myne by uitneementheid te noemen zyn. Met hoghe betuigingen, dat hen Gods eere ſeer ter herte gaat, word de ſtyl van dit vertoogh geſmedigd; om de ſaken die niet reght zyn voor den HEERE onſen God ſelfs te bemantelen: maar het komter merkelik op aan, om het voor de menſchen ſlechs te doen. Ook en [illegible]k niet, hoe daar toe ſo veel omſlaghs nodig is, om alle deſe Acten te doen drukken; en die noch met

enen

enen *Prologus galeatus* (gewapende Voorrede) te verſterken: ſo 't waar is, 't gene ik daar in leſe, pag. 6. datmen *nergens toeſtemminge mijns gevoelens vond; dan by menſchen van een verdorven verſtand, of van klein begrip, of die in de H. Bladeren min bedreven, of over het geſagh van de H. Schrifture min bekommerd waren.* Maar wat ſal de Voorredenaar te verlieſen hebben, ſo ik van dit alles, ſo als hy 't daar ſeit, wanneer hy wil, en daar hy wil, het tegendeel ſo klaar betone, als het klaar is dat hy dit hier ſchryft? ſo ook van dat Requeſt, dat op 't einde deſer Acten ſtaat gedrukt, tegens my voorleden jaar om deſen tyd aan den Staat gepreſenteerd. Al 't ander had ik al ontrent geſien; en daar oorſaak uit genomen, van gelyken als de Synodus voor haar heeft goedgevonden, het in druk te geven, met enige myne Aantekeningen daar by, tot nadere verklaringe. Doch alſo dat langen tyd behoefde, heb ik eerſt beſorgd, dat myn *Kort en waarachtig Verhaal* voor af ging; ende nu gevolgd is van myne *viervoudige Beantwoordingen*; beſonderlik der niewe *Artykelen van Satisfactie* my in de laatſte Synodus by monde voorgeſteld, en geweigerd uit te ſchryven; doch hier nu 't voornaamſte deel van deſe Acten makende. Terwyle 't ander noch gedrukt word, dat den Leſer vry omſtandiglik van allen handel onderrichten ſal: ſo moeten weinig uren dienen, om voor af den onpartydigen te tonen, hoe ſeer de Synodus in 't ongelijk geſteld, en ik daar tegen gereghtveerdigd werde, door die Voorrede, (als ook door dat Requeſt) die ſo tot haarder verantwoordinge als tot mynder beſwaringe is ingeſteld. Dit is in deſelve tweeſins te beſpeuren: door qualik te verantwoorden 't gene tot hunder beſwaarniſſe dient, en door eigene bekenteniſſe van dat gene daar myn meeſte grond van klaghten in beſtaat. Het eerſte ſal daarna te paſſe komen; of van ſelf haaſt blyken, wanneer nu myn *Verhaal der Kerkelyke Handelingen* gedrukt ſal zyn; overſulx en heb ik niet van node, hier te verdedigen myne *Remonſtrantie*, die de Voorredenaar meint wederleid te hebben; 't welk eerlang wel anders ſal vernomen worden. En het ander heb ik met geringe moeite aan te wyſen: alſo my twee behulpmiddelen daar toe in de *Voorrede*, en noch een derde in 't *Requeſt* van ſelf ontmoeten; die ik kortelik al-hier betonen ſal. De twee eerſte ſullen ſeggen, dat de Synodus de ſaak onwettelik tot ſich getrokken heeft; die van Edam tegens wet-

ten

ten van de Kerk, die van Alkmaar tegens wetten van den Staat; en de laatſte ſal doen blyken dat deſelve ſeer onwettig aan de Heeren Staten is gebraght. Hy moet geen oghen hebben, die niet ſien ſal konnen 't gene ik hem hier betonen ſal.

Aangaande 't eerſte ſeit hy pag. 54. *Dat het een indiſputabel reght van de Claſſen ofte de Kerken is, en het gene den ſelven buiten allen kyf competeert, over gemeene ſaken, en die het ſtuk der Leere ofte der Kerken ordeningen aangaan, te oordeelen. En dit gaat ſo verre, dat ſelfs diergelyke ſaken niet dan na een behoorlyke uitſchryvinge in Synodo mogen behandeld, noch by den Gedeputeerden nader beſloten werden, dan haar lieder inſtructie medebrengt, gelyk de Synodale Reſolutien luiden.* Twee dingen worden hier geſeid. Dat volgens *indiſputabel reght*, en *buiten kyf*, *na Synodale Reſolutien*, I. geen ſaken betreffende *'t ſtuk der Leere* in een Synodus gehandeld moghen werden, *dan na behoorlyke uitſchryvinge*; dat is by wege van Gravamen, alvorens aan de Claſſen omgeſonden, en daar over 't goedbedunken van de Kerken, onder elk van die behorende, ter Synode ingebraght: daarna II. in de Synodus daar over *verder niet* te moghen doen, *dan haar lieder inſtructie medebrengt.* En dit beide in gevolge van 't gene hy ons pag. 21. en 22. uit het *Synodale Repertorium* ten voorſchyn brengt. *Particulares Quaſtiones van enig gewighte, met de Gravaminibus den Claſſen toe te ſenden: op dat derſelver Gedeputeerden over ſaken in 't ſtuk der Leere en Kerkenordeningen, alle Kerken en Claſſen in 't gemeen aangaande, gereſolveerd ad Synodum moghen komen; en daarom niet verder beſluiten, als haar inſtructie mede brengt.*

Nu laat ons ſien in welker voegen myne ſake in de Synodus van Edam gekomen, en hoe aldaar behandeld is. Dit ſal ons d'Acte ſelve ſeggen van 't Synode tot Edam, hier voor aan ſtaande Art. 10. „By occaſie van 't opleſen des vorigen Artykels, is by de Gecom-„mitteerde van Hoorn opgeleſen, en de Vergaderinge voorgeſteld „hun verſoek, luidende aldus: *De Claſſis van Hoorn verſoekt, dat de „Gecommitteerde des Claſſis van Amſterdam gelieven openinge te doen, of „er iets in den haren is gedaan tegens het Boek van Dr. Balthaſar Bekker, „genaamd de Betoverde Weereld? Indien ja: watter is gedaan?* Hier „by hebben de E. Broeders van 't Claſſis van Edam ook hethare „gevoegd, van deſen inhoud. *Is geproponeerd, dewyl veel geſpro-„ken werd van 't uitgegeven Boek van D. Balthaſar Bekker: dat onſe*

„ *Gedeputeerden in laſt moghte gegeven werden: om te verneemen, of de*
„ *Kerkenraad van Amſterdam iets daar in heeft gedaan? en hoe verre*
„ *daar in is gehandeld? Is gereſolveert, dat als enige Claſſis de ſake op-*
„ *pert, dat onſe Gedeputeerde mede daar van ſullen ſpreken, en onderſoek*
„ *doen.* Insgelijx hebben die van de Claſſis van Haarlem het hare voor-
„ geleſen, dus luidende *By deſe occaſie wenſcht de Claſſis nader geclaircif-*
„ *ſeerd te werden, hoe het befaamde Boek de Betoverde Weereld is in de*
„ *weereld gekomen? of het claſſicaliter is geapprobeerd dan niet? Offer een*
„ *tweeden druck onder handen is? En tot hoe verre 't zy by de Clnſſe, t zy by*
de Kerke van Amſterdam daar in is getreden? Uit deſen blijkt nu klaarlik, dat volgens den uitgedrukten laſt van deſe drie Claſſen, alhier gemeld, myne ſake niet na vorige uitſchryvinge aan de Claſſen, by wege van Gravamen, maar eerſt onder 't ſitten der Synode ter vergaderinge gebracht is: en dat alſo geen van alle Claſſen, (ſelf ook geen van deſe drie, want ſy vragen eerſt) daar gekomen is, gelijk de Reſolutie ſeit, *gereſolveerd.* Want hoe ſouden ſy iets gereſolveerd hebben over ene ſake, daar ſy noch eerſt na belaſten te verneemen, hoe 't daar mede magh gelegen zijn; om daarna op 't ingekomen beſcheid met kenniſſe van ſaken eens te moghen reſolveeren? II. Het blykt ook dat ſy geen de minſte *inſtructie* hadden, om daar over in de Synodus te reſolveeren: maar alleenlik omme *onderſoek* te doen, gelijk de Claſſis van Edam verklaart; en dat tot dien einde, om daar door, (ſo als die van Hoorn) *opening* te moghen hebben, en als die van Haarlem, *geeclaircisſeerd* te worden. So was de meening ook des Claſſis ſelf van Amſterdam: alſo hunne Gecommitteerden verklaarden gelaſt te zyn (ſo als deſelfde Acte daar vervolgens ſeit) om alleenlik *opening te doen.* Volgens dien hebben alle die Gecommitteerden van de Claſſen ter Synode gedaan 't gene ſy gedaan hebben ſonder inſtructie; of deſelve merkelik te buiten gaande, dienvolgens t'cenemaal tegens kerkelike ordre en onwettelik gedaan.

Hier tegen helpt niet, dat in 't *Repertorium* vervolgens deſe woorden ſtaan; pag. 22. mede ter Voorrede aangemeld. *Sonochtans, dat beſondere dingen, enige Kerke, Claſſis, Dienaren of Ledematen aangaande, hoedanige die ook zyn, en in Synodo werden gebracht by forme van Appel, Klaghte, of anderſins in eniger maniere, in Synodo moghen, ja moeten verhandeld worden, ſonder iemants prajudicie, al is 't datter geen uitſchryvinge aan alle Claſſen is voorgegaan.* Want

het

het seker is, dat myne sake niet by wege van Appel noch van Klaghte daar gekomen is. Niet van *Appel*: want daar niemant van Appel gesproken hadde dan ik self, en daar opentlyk te boek staat Art. 43. dat ik myn Appel hebb afgestaan. Ook niet by manier van *Klaghte*, maar van *onderzoek*; om na ingenomen onderright, hoe de saken met my stonden, dan in elke Classis eerst te overweghen of daar reden was van klaghen. En datter geen en was, verklaarden alle dese leden der Synode self; eer sy ieder in hun eigen Classis, daar sy van gesonden waren, en besonderlik de drie, gelast om na die sake te verneemen, daar af openinge geven konden. Want de Kerkenraad was in den selfden 43. Artykel *bedankt* van de Synodus, *wegens 't gene alreeds in desen gedaan hadden:* en daarna in den 44. *volkomelik geapprobeerd en gelaudeerd de handelingen des* Kerkenraads. So sietmen dan, dat over my niet is geklaagd, en over mynen Kerkenraad geen klaghen viel.

Doch daar is noch een wyde achterdeur te sluiten: dat volgens inhoud van deselfde Resolutie, *besondere dingen*, *enige Dienaren aangaande, hoedanige die ook zyn, of* ook *anderzins in eniger maniere in* de Synodus GEBRAGHT zynde, aldaar *verhandeld moghen* worden, en *moeten* worden. Maar 't slot hangt aan het woord *gebraght*: het welk alhier geen plaatse heeft. Want het gene my betreft, en is daar niet gebraght; niet van my, die daar ben ontboden, en 't Appel heb afgestaan. Niet van myn Classis: want die hadden last, *om opening te doen*, so se seggen; te weten, so het hen gevraagd wierd; gelyk sy ook van self dat niet en seiden, maar wanneer die andere drie Classen sulken opening versochten. Niet volgens dien ook van die Classen welke sulke opening daar quamen halen, sonder iets te brengen: en noch veel minder d'overige twee, die daar geenzins toe gelastigd waren. Eindelik ook de Coresponden-ten niet: welker geen daar toe gelast kon zyn; dewyle niets by die van Groningen, Overyssel en Zuidholland, welker Synodus doe al voorby was, daar van was gerept; die van Friesland wel uitdrukkelik (so als ik weet) besloten hadden niets daar in te doen: en dat die van Utrecht en van Gelderland doe noch eerst aanstaande waren; en 't voorgaande jaar de sake noch niet was bekend geweest. Hoe is 't er dan *gebraght*? Noch dus, noch so; noch *anderzins in eniger manieren*. Hoe is 't er dan gekomen? Sy hebben 't er *gehaald*, met

Paard en Chaise; en die by den Bode al besteld, eer die opening geschiedde. Dies moght het daar ook niet *verhandeld worden*: en so het al geschieden moght, het moest wesen *sonder iemants præjudicie*; want dit seit de selfde Resolutie daar wy mede besig zyn. Maar wat *præjudicie* (dat is, wat vooroordeel en wat nadeel) daar uit is ontstaan, dat bewysen so veel *circulaire Brieven*, *Resolutien*, *Gravamina*, die sich op *voorgaande oordeel*, so van 't Noordhollandsche Synode als des Amsterdamschen Kerkenraads, beroepen.

Ik scheide hier nu af, om datter geen gelegentheid ontbreekt om noch elders meer te seggen: laat ons dan maar sien, hoe dat de saak aan 't Synodus van Alkmaar quam. Dat sulx tegens wetten van den Staat geschied is, blykt uit dese selfde Resolutie, waar mede sich de synodale Schryver ter 39: pag. der Voorrede wil behelpen.

Resolutie der Ed: Gr: Mog. Heeren Staten van Holland en West-Friesland, van den 23. en 24. Sept. 1691.

„ Is na voorgaande deliberatie, om goede ende peremptoire redenen verstaan ende verklaard, gelyk verstaan ende verklaard werd by „ desen, dat noch de ordinaire Gedeputeerden, noch de Classen Synodaal vermoghen enige saken, haar door ofte van wegen de Synoden van andere Provincien toekomende, aan de respective Classen te communiceeren, ofte toe te senden; om daar over in de volgende Synodus deliberatien te werden gehouden; als zynde buiten ordre ende informeel, mitsgaders ook capabel om tweedraght ende scheuringe te verwekken: ende dienvolgens verboden alle Correspondentien, die de een of d'andere Synodus van de Provincien, met de particuliere Classen ofte Kerken, directelijk of indirectelijk souden moghen onderneemen te houden; maar alleen geauthoriseerd en gepermitteerd de Correspondentie, die de Synoden van de Provincien, onderlinge en met den anderen, door hare Gedeputeerden, tot dien einde op deselve afgesonden werdende, directelyk, ende met bevorderinge van harmonie en eenigheid komen te onderhouden. Ende sal de bovenstaande hare Ed. Gr. Mog. Resolutie den Gedeputeerden van de respective Classen in dese Provincie toegesonden werden, om haar daar na te reguleeren.

Nu sal ik uit de eigene Acten van de laatste Synodus doen blyken, dat deselve Resolutie der Heeren Staten door haar veelsins overtreden is. Want voor eerst so word hier in den 18. Artykel, als wat schoons,

schoons, van woord tot woord te pronk gesteld een Brief, sodanig als die is, (ik segger ditmaal meer niet af) van de Zeewsche Broeders des Convents tot Middelburg; ende also buiten die *gepermitteerde Correspondentie* van een Synodus, die in Zeeland niet en is; en dat door *Gedeputeerden* van deselve, 't gene de Gedeputeerden onser Synodus, noch de Synodale Classis aan de andere niet magh *communiceeren, om daar over in de volgende Synode deliberatien te doen houden.* Dat en magh dan ook de Synodus niet noch directelijker, en inmediatelijk ontvangen, of de Deputati aan deselve doen ter handen komen. Ten anderen vermeld het 13. Artykel pag. 39. sekere twee Missiven; eene van den Kerkenraad tot Rotterdam, en eene van dien tot Utrecht, als mede noch een andere des Classis van Walcheren, geschreven aan den Kerkenraad van Amsterdam; en dat over mijne saken: waar mede sich de Synodus onder anderen behelpt, om te bewysen, datter meer dan tot dien tijd toe geschied was in gedaan moest worden: mede blykelik genoegh strijdende met het heilsaam oogmerk van de Heeren Staten; als zijnde *buiten ordre ende informeel, mitsgaders ook capabel om tweedraght en scheuringe te verwekken.* 't Welk daar uit noch te meer is blijkende, dat daar by gedacht word *van een Request, by verscheidene Ledematen* ondertekend: waar van de meeste en voornaamste al te wel bekend zyn voor aanhangers van dien lasterlieken Koelman, die opsettelik so veel twist en onlust in de Kerken saait; en daar voor te boek staat, veele jaren lang, by de Classen en Synoden, en verscheide Kerkenraden door de seven Nederlanden. Sulken *Request* derhalven (met verswyginge van een sedig Schrift, dat daar na tot handhaving van goede ordre en gemene ruste aan de Classis ingegeven is, mede van *verscheide Ledematen*, meer ten goede by den Kerkenraad bekend dan die andere) gevoegd met sulke circulaire en uitregelige Brieven, buiten die *gepermitteerde Correspondentie*; genomen voor een oorsaak, om my noch eens voor haar te regt te stellen: geeft genoegsaam te verstaan, dat het niet en is geweest om die *bevordering van harmonie en eenigheid*, die in de Resolutie der Heeren Staten word beoogd.

Meer en vind ik nu niet nodig hier te seggen: doch so het iemant niet genoegh, of niet wel ter sake dunkt geseid te zyn; die wete, dat het gene hier ontbreekt, by breedere verhandelinge tot genoegen sal bewesen worden. Ondertusschen wil ik ook den

Le-

Leſer wel verſoeken, dat hem toch gelieve myne *Nodige Bedenkingen* met het *Kort Beright* wel na te ſien, ter plaatſe daar de ſchryver deſer Voorrede ſich op 't meeſt aan ſtoot; als mede myne *Remonſtrantie*; (eerlange, ſo 't den Leſer nodig dunkt, breeder te verdadigen) om te ſien, of iets van ſulk een belang alhier daar tegen is geſteld, dat ſich ſelf niet wel verklaren en beſchermen ſal.

Dus kortelik nu aangeweſen hebbende, hoe ongelukkiglik de Synodale Handelingen in die Voorrede verdedigd zyn: ſo moet ik noch enige verdere ſaken melden, die ik in 't doorbladeren derſelve, als ook in de Acten ſelf heb aangemerkt. *D'uitkomſte* ſeit de voorredenaar pag. 6. heeft geleerd, *dat het gemelde Boek de verhoopte kragt niet gedaan, noch ik myn voorneemen bereikt hebbe.* Maar dat heeft hy niet wel: het Boek heeft door Gods genade tienmaal meerder kragt gedaan dan ik verhoopt hadde; ende is alſo myn voorneemen overvloedelik bereikt. Niet tegenſtaande dat het ſo eenpariglik van de genen *verfoeid* is, die het meeſt behoorden aan te pryſen; ſo heeft het veele ſtichtinge gedaan, en doet als noch by de genen die geen *verdorven verſtand* hebben, en *'t geſagh der H. Schrifture* boven dat van menſchen of derſelver uitlegginge en vertalinge ſtellen. Die woorden pag. 7. uit de 10. pag. myner *Nodige Bedenkingen* verhaald moeſt hy na behoren op derſelver eigene plaatſe leſen: en ſo ſoude hy wel ſien, dat die ſchone *eenparigheid* der genen die my dubbelde ſtraffen hebben toegevoegd, ſonder enkele verdiend te hebben, geen bewys is dat ik ſchuldig ben.

Het is geen goede *Logica*, de beweegingen door weinig menſchen in en buiten onſe Claſſen eerſt gemaakt, te ſtellen voor de oorſaak die hen heeft bewogen om te doen het gene hen heeft goed gedacht: en derhalven voor hen dies te minder eere, dat ſy ſich daar over minder ſchamen dan ik ſelf vermoed hebbe; ſo hy pag. 8 uit myn *Kort en waarachtig Verhaal* pag. 14 te berde brengt.

Ik ſta toe, 't gene pag. 8. en 9. word geſeid, dat het *geen beuſelingen*, maar *ſaken van het hoogſt* gewighte zijn, die ik in myn Boek behandeld hebbe: maar en ſie niet, hoe daar dan uit volgt, dat ik met geen goed gemoed *in 't begin van myne Remonſtrantie't* verſchil geſteld hebbe, *in Gods volkomene magt ende d'onmagt van den*

Dui-

Duivel; alſo het eerſte buiten twyfel is van 't uiterſte gewighte: want ik niet en hope, dat de voorredenaar Gods allergrootſte magt onder beuſelingen ſal betrekken. Of en is 't verſchil niet over d'onmaght van den Duivel, wat zijn 't dan voor ſaken daarmen meeſt met my om heeft getwiſt, daar de meeſte onderhandelingen der Gecommitteerden van de Claſſis met my over zijn gevallen, daar de boexkens tegen my geſchreven meeſt van ſpreken, daar in Predicatien en Catechiſatien allermeeſt op word gedoeld? Maar noch *broederlyke liefde* die men my hier tegen voert, noch waarheid, die daar mede moet gepaard zijn, lyden ſulx te ſeggen, dat ik dit verſchil met *de Kerken* hebbe; of een deel der Leeraars, dat ſich openbaart, moet hier op zijn Paapſch de Kerke zijn. Maar de Poincten die hy ſeit van *Retractatie*, met mijn antwoord op deſelve, geven ſelf bewijs genoegh van 't gene dat ik ſegge.

Dienvolgens is het pag. 9, 10 en 11. vergeefs verhaald, het gene van 't Profetiſch Amt des Saligmakers word gemeld, als of ik dat behinderde, nocht in mijn *Antwoord op de Artykelen* der Synodus van Alkmaar pag. 76. en 77. genoegh daar opgeantwoord hadde: ik hope dat noch nader op 't *Requeſt* te doen. Maar 't gene pag. 10. tuſſchen beiden word geſeid, dat ik *coram facie totius Synodi*, (dat is, *voor het aangeſight der volle Synodus*) *volmondig* ſoude hebben *beleden, dat Chriſtus de dwalingen*, die ik in mijn Boek weerlegge, *had behoren te verbeteren, indien het Joodſche volk deſelve in die daghen geloofd hadde*: dat ſal buiten twyfel geweeſt zyn ſo als ik onlangs noch in mijn *Kort Beright* pag. 41. ſchreef. Te weten: *ſo ik geleerd hadde, dat het gevoelen 't welkmen heden van den Duivel heeft, dies tyds by de Joden of de eerſte Kriſtenen geweeſt ware: ſo had ik moeten tonen, dat het Chriſtus of d' Apoſtelen voor of na naamkundig wederſproken hadde.* Siet eens hoe ontrouwelik de woorden, *of d'eerſte Kriſtenen*, en *of d' Apoſtelen* van hem zyn uitgelaten, en de plaats daaraf gevuld met ſtipjes: die wel ſeggen, (om opreght te ſchynen) datter iet wes tuſſchen beiden ſtaat, maar niet watter ſtaat; 't welk nochtans ſodanig is, dat de ganſche ſin daar door veranderd word. En dan noch 't vervolg van myne reden op die plaats geleſen zijnde, ('t gene hy geheel verſwygt) betoont wel klaarlik, hoe ik voor de eere van des Saligmakers leeramt ben beſorgd geweeſt.

't Gene hy dan vervolgens pag. 11----18. wydlopig, uit den heer Heidanus lofliker gedachteniſſe, in 't Latyn en Duitſch ten voorſchijn

 brengt,

brengt, en daar op vervolgens redeneert; is genoegsaam (so de Leser sien sal) van my al beantwoord, met de woorden die hy pag. 16. (hoewel sonder aanwysinge waar ik also spreke) uit myn *Kort Beright* pag. 56. self verhaalt. Ik sie niet wat verborgentheid hy in de woorden met onderscheidene letters van hem uitgedrukt, of met het tusschenvoegen van een N. B. wil te kennen geven.

Maar nu sal hy ons *de lydsaamheid, sachtmoedigheid, bescheidenheid en goedertierenheid* gaan tonen, die de Synodus ontrent my heeft gebruikt: van welke hy derf seggen, *dat se geen moeiten noch devoiren heeft gespaard om my te behouden.* Ik segge rond uit, of sy 't self geloven of niet, *om my te bederven.* Met veel groter reght noemt hy hunne *eenparigheid seldsaam*: want (het gene God geklaagd moet zyn) nooit saghmen 't gros der Kerkliken in de Nederlanden so eenparig, tegen 't verder onderzoek der waarheid aangespannen, als in dit bedrijf der Kerkenraden, Classen en Synoden tegen my. Maar siet hier doch alleen een proefstuk van *bescheidenheid*, in 't gene hy pag. 19. derf tonen: *dat de Synodus niet anders* begeerd heeft, als dat ik *in presentie soude presteeren, het gene ik selfs des Donderdaaghs voor den middagh beide by monde en geschrifte aanbood.* So heb ik dan, ook na sijne eigen bekenteniſſe so veel geboden als de Synodus heeft konnen eischen. 't Is even eens oft iemant seide; voor 't gene gy na gedane rekening sult bevonden worden, meer ten achteren te zyn, so wil ik *in presentie*, sonder enige rekeninge mynen vollen eisch contant voldaan hebben: en dan even wel by anderen sich noch van vele lydsaamheid, bescheidenheid, sachtmoedigheid en goedertierenheid ontrent alsulken man beroemde.

Geen onbillike *Profeten*, die sulken *geest* van seldsame sachtmoedigheid betonen, om my aan defelve te *onderwerpen.* Sulken oordeel noemde Paulus nooit den geest van Gods Profeten; maar *menschelyk oordeel*, 1 Kor. 4: 3. welken hy sich nooit heeft willen onderwerpen. En het was hem te gering, als voor *'t minste* geacht, dat hy hen dat soude tonen met een *Remonstrantie*, gelyk ik dede; en die ik hier na besonderlik noch sal verdedigen, so wel als hun Request weerleggen; so God wil en wy leven sullen. Dan sal een ieder sien, die wil, hoe ongerymd en ongelukkig 't onderscheid van Kerkelike en Polityke reghtspleegingen in dese ganssche Voorrede beweerd word; en hoe schandeliken sake 't zy, sich daarmede te

be-

behelpē. So dat een eerlik man voor alle ſtrekē van verkeerde Rechtsgeleerdheid veiliger gedekt kan weſen, dan voor't geheiligd Reght van Conſcientie: en dat langer de Gereformeerde Kerklikheid ſich met Jeſuwytſche vonden moet behelpen, om te meinen; datmen iemant ongelijk magh doen, en ſijn woord magh breken; als het is, na 't oordeel van den genen die ſo doet, of tot voorſtand of tot voordeel van 't Geloof en van de Kerk. Daarom ſal ik ditmaal overſlaan al 't gene dat van pag. 19. ten einde toe tot wederlegginge van myne Remonſtrantie word voortgebragt: dan alleenlik noch iet ſeggen op dat bewys van ſonderlinge *beſcheidenheid*, door den ſchryver of ſchryvers van de Voorrede pag. 30. daar in ten toon geſteld: te weten, dat de Claſſis op den 21. July deſes jaar heeft herroepen hare *finale ſententie* van den 22. January; onder voorgeven, datſe d'Artykelen daarin begrepen *nooit voor ſatisfactoir geoordeeld* heeft. Want *of deſe Betuiging* (ſeit de Voorredenaar) *met de woorden van de Reſolutie des Claſſis van den 22 Jan. overeen komt; en met de reële opneminge van Dr. Bekker, als mede met de declaratie des ſelven Claſſis op den 8 April beſtaan, of niet beſtaan kan: dat en raakt de Synodus noch in 't minſt noch in 't meeſt; en word ſulx tot verantwoordinge van de Claſſis gelaten, die niemant anders daar toe behoeft.* So dan, Claſſis van Amſterdam! daar hebt gy uwen loon wech: de Synodale Voorſprekers latender u voor ſitten. Uwe laatſte Reſolutie, waar toe u de maght door d' eerſte benomen was, raakt de Synodus in alle manieren; daar op fondeert ſy wel meeſt hare Sententie: maar d'eerſte, daar ſy uw eigen reght in erkend, en door haren laſt noch onderſteund hadde, *raakt haar in 't minſt noch in 't meeſte niet.* Heeft dan de Claſſis haar reght, en ('t gene dat het hare niet en was) myn perſoon en ſake aan de Synodus overgeleverd: ſy ſeit tot dank van ſo veel onvermoedbare beſcheidenheid, *wat gaat ons dat aan? gy lieden meugt toeſien.* Nu noch van 't een en ander dat my in het leſen van de ACTEN ofte Synodale HANDELINGEN is ontmoet.

Op de ACTEN.

Het ſchijnt dat de Broeders hebben goed gevonden, alleen die *Handelingen* openbaar te maken, die tot mynen nadeel zyn: alſo ſy achterhouden hebben de gene die daar onder tegen mijne tegenſprekers zijn gevallen, of tot mijnen beſte ſtrekken. Want het gene in den 8. Artykel van *Haggebber Philalethes* is gemeld, en

hier niet en word verhaald, ſtrekt tot myner ontlaſtinge, in 't gene ik aan hem in mynen tweeden Brief pag. 27. en 28. ſchryve; dat hy heeft verkeerd verhaal gedaan, van 't gene in de *Coetus Hagienſis* my aangaande ſoude zyn geſchied.

Aan de andere zyde gaat hunne genegentheid om my alleen maar te beſwaren wederom ſo verre, dat ſy pag. 35. uit de Notulen der Gecommitteerden melden, 't gene ſy alleen van horen ſeggen hadden; als geſchied zynde in de Claſſis, *na 't vertrek der Gecommitteerden*, ſo als daar in die Notulen ſtaat: te weten van dat laſterlike Briefje datmen voor haddde in de elf Kerken deſer Stede van den Predikſtoel den volke voor te leſen. En de woorden van dat Briefje verhalende, ſonder meer daar by te doen, geven ſy de ſaken ſulken ſchijn, als of het ook alſo geſchied ware. Doch ſo ſy 't een weten, ſo weten ſy ook 't ander; of ſy hebben 9. maanden tyds gehad om het ſelve te verneemen: en ſo ſy 't noch niet wiſten ten tyde der Synode; de Gecommitteerde van het Amſterdamſche Claſſes wiſten 't, om het hen te konnen ſeggen. Maar neen; deſe *Synodale Acten* moeſten deſen ongewoneliken hoon, my ten deele aangedaan, en noch groter toegedacht, door de weereld kenbaar maken; en evenwel dan noch daar by, dat ſy nader hand my van den Predikſtoel af houdende, *geen ſatisfactie* genoegh en hebben in myne overvloedige verklaringe, doe voor de Claſſis, en nu voor de Synodus gedaan: en dit alles tot bewys hunder weergaloſe *tydſaamheid*, *beſcheidenheid*, *ſachtmoedigheid*, *en goedertierentheid*, ontrent myn perſoon gebruikt. Dies word de Leſer hertelik van my gebeden, in de *Kerkelike Handelingen*, als die in 't licht komen, na te ſien, wat daar in van 't voorgevallene in de Claſſis op den 20, en daar na in den Kerkenraad op den 22, 23, 24. November des voorgaanden jaars te leſen ſtaat.

Uit deſelve ſalmen mede ſien, hoe groot de beſcheidenheid der Gedeputeerden in de Claſſis zy geweeſt, wanneer ſy aan den Kerkenraad van Amſterdam de eere gaven, dat de E. Claſſis (huns oordeels) *billige en welgegronde redenen* hadde, om de Handelingen des Kerkenraads *volſtrektelik te regtveerdigen*, gelyk ſy ſeggen pag. 14. met ſo veel onbeſcheidenheids als het kenbaar is, dat de Kerkenraad ſelf alle hare handelingen in deſen niet reghtveerdigen ſal; gelyk deſelve nimmermeer by luiden van reghtveerdig oordeel voor reghtveer-

veerdig zyn, of ſullen worden aangeſien.

Op deſelfde 14. pagina worden twee dingen geſeid, die niet wel op malkander ſluiten; namelik, dat de Claſſis ſich met het advys der Gecommitteerden heeft *geconformeerd*: 't welk onder anderen was, my te tonen 1. de (*inſufficance* (dat is, *ongenoegſaamheid*) myner aanbiedinge, 2. de billikheid der befaamde 13. Art.; en dan voorts, 3. om op *alle gevoegelike wyſe my te induceeren* (dat is te *bewegen* en te *overreden*) *tot het amplecteeren* (dat is *aanneemen*) van deſelve. Maar 't is ſeker, datter niets van deſen is geſchied; en dat ſulx deſelfde Notule op deſelfde pagina alhier getuigt: alſo ſy van al 't gene dat de Claſſis daar op heeft gedaan, anders niet en ſeit, dan dat ik *ſericuſelik verſocht* ben, om *gemelde Artykelen te amplecteeren*. En die 't vervolg van hier af tot op pag. 39. daar 't rapport der Gecommitteerden eindigt, na wil ſien, ſal ſich verwonderen moeten, dat in ſulk een omſtandig verhaal van onderhandelingen met my gehouden, ganſch geen redenen ten voorſchyn komen, waar mede men my getracht heeft tot het aanneemen van die Artykelen te *induceeren* Of 't moeſte deſe geweeſt zijn, dat de Præſes (ſo als 't pag. 18.) word gemeld) my eens heeft voorgeſteld, (gelijk hy waarlik heeft gedaan) *dat by manquement van ſulx, meerder onheil voor my te bevreſen ſtonde.* Doch dat *onheil* was niet van 't gevaar, dat hier de waarheid of gemeene ruſt en eenigheid der Kerke leed; die door al den opheſ en den omſlagh, niet van my, maar tegen my gemaakt doe reeds in in laſt was: maar het tydelijk genot voor *my* en myne *familie*. So ſprak de Præſes, en dat ook, (ſo ik vertrouw) van herten, ſo veel als hem en weinig anderen met hem betreft. Maar nu is gebleken, waar toe dat God niet *my* alleen, maar myne *familie* met my, door ſijne goedheid en genade heeft bequaam gemaakt: om voor dat gene dat ik waarheid achte, liever *de berovinge myner goederen*, niet ſonder vele verſmaadheid te verdragen: daar ſy, die ſich ſo ſeer van *lydſaamheid* en van *ſachtmoedigheid* beroemen, ons de gewiſſe proeven noch van ſchuldig zijn.

Het ſmaakt ook weinig na ſachtmoedigheid, dat my pag. 16. ſulk een *vinnige ſteek* gegeven word, door my ſulk eenen toe te ſchryven; ſonder meldinge der woorden, waarmede ik de broeders Ouderlingen ſo geſteken hebbe: ſulx de Leſer ſelve dan ſal moeten ſien in myne *Onderhandelingen* pag. I. 23. wat ik daar op den 9. der 13. Ar-

tykelen, aangaande d' Ouderlingen geantwoord hebbe. Is dat een heimelike *ſteek*: het ſal een taſtelike ſlagh zyn, ſo men wil, dat ik eens moet reden geven van myn ſeggen, en de genen kenbaar maken, die daar van my heuſchelik en ſonder name zyn gemeld.

't Selfde moetmen oordeelen van die *wijdlopige wederlegginge* en *ſcherpe invective*, dat is *ſcheldrede*, die ſy ſeggen pag. 10. in hun Relaas, en wederom pag. 17. in deſe Notulen, dat daar myn Antwoord op die 13. Artykelen in beſtond. De Leſer ſal ſelf uit het leſen van dat Antwoord konnen ſien, met wat reght of reden ſulx alhier, als ook in d'Acte van de Claſſis, word geſeid.

Alle *aangewendde devoiren*, daar ſy pag. 20, en 21. van gewagen, dat deſelve vrughteloos aan my beſteed zyn, van de Claſſis en deſſelfs Gedeputeerden; zyn ten deele uit het gene reeds geſeid is, ende voorts uit myne Antwoorden op derſelver Voorſtellingen, in die ſes verſcheiden *Onderhandelingen* wel te ſien.

Op de 26. pagie meinen ſy datter ſeer geſorgd is, *om my alle redenen van klaghte te beneemen*, (die ſy 't ſederd noch ſo merkelik vermeerderd hebben) en de *qualik geintentioneerde menſchen* (ſo noemen ſy degenen die met ene opreghte intentie in een nader onderſoek van deſe waarheid ſtaan, ende niet en willen laſteren het gene ſy noch niet en weten, of ook weeten dat meer lofs dan laſtering verdient) *alle ſtoffe van laſteren te beneemen*: als of dat *laſteren* ware, ſo ſy laken 't gene ſy niet konnen pryſen; te weten dat in waarheid op de *preſentatien* en aanbiedingen, ſo rykelik en menigmaal door my gedaan, *niet ernſtiglik en is gereflecteerd*. Want ik moet bekennen, dat die reflexien maar al te ernſtig zyn geweeſt: niet op myne redenen en bewyſen; maar op myne beſluitingen, dat ik met deſelve niet *volſtrektelyk reghtveerdigde*; gelijk de Claſſis wel moght doen, al wat van den Kerkenraad gedaan was, na het oordeel der Gecommitteerden, ſo uit pag. 14. is geſien. Het is by deſe Reghters een genoegſaam blijk van lydſame ſachtmoedigheid, ſo ſy den gedaagden maar ſo veel gunnen, dat hy ſelf den eiſch magh horen; doch daar by, datter geen genade is, ſo hy dien ten eerſten en uiterſten niet en voldoe.

't Gene ſy pag. 31. en 32 tegenwerpen, waarmede men verſtaan heeft dat ik de Gereformeerde Kerk beſchuldigde; ſal, ſo veel als daar noch aan te doen magh zyn, in mijn Antwoord op 't Requeſt te paſſe komen.

Dus

Dus verre blykt uit het rapport der Gedeputeerden, dat op de 37. pagina een einde neemt, hoe aan hunnen yver niet gehaperd heeft, dat ik niet al metten eerſten ben *van mynen Dienſt geremoveerd.* Maar niet konnende daarmede binnen den beſtemden tyd ten einde komen: ſo is 't evenwel noch goed, dat ſy niet en hielden voor onwettig, wat daarna noch by de Claſſis, in hun afzijn ſoude worden uitgewerkt, alſo ſy (volgens eigen bekenteniſſe in hunnen Brief aan de Claſſis van Amſterdam pag. 37.) *de verdere voortſettinge en voltrekkinge aan de Eerw. Claſſicale Vergadering bevolen lieten.* 't Welk ons in 't verdedigen der *Remonſtrantie* wel te paſſe komen ſal.

Het *Gravamen des Claſſis van Hoorn* ſal de Leſer in mijn ander ſchrift, dat noch gedrukt word, wel ter reghter plaatſe vinden: gelijk mede alle die *Adviſen der Correſpondeerende Synoden*, in het derde Deel van mijne *Kerkelike Handelingen*, meergemeld; ſo ook van dien Zeewſchen Brief, die daar aan volgt. Waarna dan komen pag. 52. die *Artykelen* my laatſtmaal voorgeſteld, ende nu van my beantwoord met het vierde deel myner *Viervoudige Beantwoordingen.* Daar na volgt pag. 73. myne eigene *Remonſtrantie*; die ik (als geſeid) afſonderlik verdedigen ſal. Na deſelve komt pag. 89. en 90. de *Sententie* met d' Adviſen van de Claſſen, die ook in myn voorgenoemde derde deel ſtaan onderſocht te worden, en myn *Proteſt* pag. 96. en 97. verdedigd. Blijft derhalven hier niet over dan een weinig noch te ſeggen

Op 't REQUEST.

Dit *Requeſt* dat achter deſe Actē ſtaat gedrukt, is door de Gedeputeerden der Noordhollandſche Synode over jaar aan den Staat tegen my gepreſenteerd. Te veel heb ik daar af te ſeggen om het kort te maken. Dit alleen zy hier genoegh: dat ſy dit Requeſt, niet ſo als ſy daar in ſeggen, *in gevolge van de Reſolutie der ſelver Synode*, daar ſy van gelaſt waren; maar na hunne eigene ſinnelikheid dus hebben ingeſteld. Indien 't anders is, laat hen my eens tonen in de Reſolutie, waar deſelve ſulke tale van my voert, als ware *myn voorneemen en toeleg geweeſt, den luiſter van het woord des Heeren ganſch en gaar te verdonkeren*: en voorts door 't geheele Requeſt niet dan laſteringen, buiten den text van de Synodale Acte, die het eenigſte bewijs is van hunnen laſt ende inſtructie; welke nochtans onder de bylagen hier gemeld niet de minſte plaatſe vind.

Over-

Overſulx is dat Requeſt den naam niet weerdig, dien het heeft, van een *Synode*; nochte ſy in deſen aanſien van *Gedeputeerden*: maar veel eer als een gareel van vuile en valſche beſchuldigingen, van bittere partyen; die ſy noch eens ſullen hebben te verantwoorden: 't welk ook wel de naaſte oorſaak weſen magh, waarom ſy, meeſt hun aanſien, als Gedeputeeerden der Synode, door ſo veel bewijs van menſchlikheid in dit Requeſt verkleind hebbende; ook niet meer tot noch toe met het ſelve hebben uitgeright. Zyn ſy dan in plaats van klagers aanklagers, die in ſtede van beleefd verſoeken, niet en doen dan ſchelden op den genen daar ſy 't tegen opgenomen hebben: ſo behoren ſy te weten, dat wy door Gods ſegen noch Regenten hebben, dien 't aan ſchranderheid niet mangelt, om te ſien waar dit uit voortkomt, en waar dit henen wil.

Nu Leſer, al en heb ik alles noch niet uit geſeid, denk daarom niet, dat ik my lang met deſen twiſt bemoeyen wil. Neen, 't heeft my reeds al veel te lang geduurd, en hope 'r haaſt een einde af te maken. Myne twee overige Boeken, door lang liggen, en gins en weer ſlingeren, niet ſo ſeer der ſchriften als des ſchryvers, veel veranderings geleden en vermeerdering van ſtof verkregen hebbende, moeten onder Gods genade mede aan den dagh: al te lang opgehouden, en 't verlangen van den gragen Leſer, die my alle daghen maant, al te veel misbruikt zijnde, om het langer uit te ſtellen. Maar weeſt niet ſo vroeg op, Broeders *Deputati Synodi*, om te verſoeken, als gy doet in uw Requeſt, om tegens het doen drukken van de overige twee boeken *ſodanigen vigoureuſen voorſieninge* (en dat *op 't alderſpoedigſte*) *te doen*; als gy meint dat *tot voorkominge van onheilen en ſwarigheden* nodig zy. Die hoop ik ſelve voor te komen: ſonder uwe voorſorge of klaghte; en dat tegen 't gene gy noch nooit geſien, ende nochtans mitsdeſen al veroordeeld hebt.

Voor 't afdrukken van dit laatſte blad word ik gewaar, dat myne Boeken 't ſelfde lot binnen Utrecht hebben ondergaan, dat die van Des Cartes over 50. jaren hadden. Sal 't gevolg ook even eens zyn, ſo heb ik van die ſmaadheid winſt genoegh. Doch hier van by nadere gelegentheid, ſo God wil, breeder.

Pag. 6. op de 5. regel van onderen moet ſtaan aldus:

Gedeputeerden van de reſpective Synoden ter hand geſteld, mitsgaders ook aan de reſpective Claſſen, &c.